

Piemonte

De vredige en vruchtbare sfeer van de heuvels van Tortona was een ideaal decor voor de werken van kunstenaars als Giuseppe Pellizza da Volpedo.

- 1 TUSSEN KASTELEN EN WIJNGAARDEN IN DE LANGHE
- 2 DE VRIENDELIJKE HEUVELS VAN MONFERRATO

TUSSEN KASTELEN EN WIJNGAARDEN IN DE LANGHE

In de Langhe lijken de kastelen een soort contemplatieve sfeer te hebben. Als wachters van de vinologische en gastronomische schatten waartussen ze staan, lijken ze in de zee van wijngaarden voor rust en harmonie te zorgen. Deze indruk wordt bevestigd door het feit dat veel landhuizen hier nog altijd een grote rol spelen in de economie en de landbouwproductie van de Langhe: het **Castello di Barolo** is zetel van de Enoteca Regionale (regionale wijnraad) van Barolo-wijn, terwijl het **Castello di Grinzane Cavour** – UNESCO-Werelderfgoed – de residentie is van de Orde van de Ridders van de Truffel en Wijnen van Alba. Als de kastelen de tweede viool lijken te spelen in het landschap, is dat louter omdat het landschap zelf zo mooi is. De verandering van de **Langhe** van een armoedige plattelandsregio in een exclusieve bestemming voor vinologisch en gastronomisch toerisme voltrok zich in enkele decennia, deels dankzij de truffel en de prachtige rode wijnen van het gebied, maar ook door de toewijding waarmee de inwoners lange tijd hun heuvels en wijngaarden hebben verzorgd. Het gebied is altijd mooi geweest; naar verluidt vroeg keizerin Sisi haar echtgenoot Frans Jozef om een oorlog te beginnen tegen de Savoyes, zodat de golvende heuvels van **Alba** geannexeerd konden worden door het Habsburgse rijk.

Serralunga d'Alba, omgeven door wijngaarden en glooiende heuvels, ligt rond het ranke, majestueuze 14de-eeuwse kasteel met hoog oprijzende donjon.

In diezelfde jaren werd de Barolo bekend, maar het universeel erkende prestige dat die wijn nu geniet, was toen nog lang niet gevestigd. De productie ervan begon midden 19de eeuw en is te danken aan drie personen. Als eerste was dat Juliette Colbert de Maulévrier, achterkleindochter van de minister van Financiën van de Lodewijk XIV. Met toestemming van Napoleon huwde ze Carlo Tancredi Falletti di Barolo en bij zijn dood erfde ze zijn bezit en liet ze Louis Oudart uit haar geboorteland overkomen. Hij paste de productietechnieken van de grote Franse wijnen toe op de landgoederen van de markies. Oudart kreeg van Camillo Benso di Cavour, de jonge burgemeester van Grinzane, de zorg voor diens familiewijngaarden toevertrouwd; hun samenwerking leidde tot de moderne Barolo, vanaf 1844 gebotteld als droge rode wijn. Zo begon de apotheose van deze grote wijnen, die als het ware pas voltooid werd in 1927, toen de officiële grenzen van het wijngebied vastgesteld werden.

ALBA: TORENS EN TRUFFELS

Alba, officieuze hoofdstad van de Langhe, werd in 89 v.C. een Romeins *municipium* dankzij consul Gnaeus Pompeius Strabo en heeft nog zijn oorspronkelijke opzet. Alba's bijnaam, 'stad van honderd torens', dateert uit de middeleeuwen, toen er veel torens werden opgetrokken, al ging het waarschijnlijk niet om een honderdtal, zoals de overlevering wil. Het portaal en de klokkentoren van de **Cattedrale di San Lorenzo** zijn 12de-eeuws, terwijl de initialen van de

symbolen van de evangelisten op de laat-19de-eeuwse gevel – de engel (*Angelo*) van Mattheüs, de leeuw (*Leone*) van Marcus, de os (*Bue*) van Lucas en de adelaar (*Aquila*) van Johannes – de naam van de stad vormen. Het historische stadscentrum werd in de 19de eeuw grotendeels herontworpen door de lokale architect Giorgio Busca, die van 1854 tot 1865 ook burgemeester was. Toch zijn er ook sporen van de 20ste eeuw; het **Centro Studi Beppe Fenoglio** is gewijd aan het werk van die schrijver en aan de *Resistenza Italiana* (Italiaans verzet in WOII).

Blz. 22 • Weilanden rond La Morra met een oude Libanese ceder, in 1856 geplant op de het landgoed Cordero di Montezemolo.

Linksboven • De Piazza Risorgimento in het hart van Alba met op de achtergrond de contouren van de middeleeuwse torens.

Boven • Een van de drie prachtige portalen in de façade van de Cattedrale di San Lorenzo, die gewijd is aan de schutspatroon van de stad.

EZELS EN TRUFFELS

De ezelrace **Palio degli Asini** gaat terug op de eeuwenoude rivaliteit tussen Alba en Asti. Als parodie op de paardenrace van Asti begon Alba eind 13de eeuw een wedstrijd met ezels. Op een goed moment stierf de traditie uit, maar rond 1970 werd de draad weer opgepakt en sindsdien wordt deze kolderieke palio jaarlijks in oktober gehouden; sommige ezels rennen inderdaad, andere weigeren een poot te verzetten. De palio vindt plaats aan het begin van de **Fiera del Tartufo**, de Truffelbeurs, waarop het 'goud van Alba' centraal staat.

DE KASTELEN VAN BAROLO

De omgeving van **Barolo** is de bakermat van een prima wijn en staat ook vol landhuizen. De geest van beide komt samen in het **Castello Falletti di Barolo**, oorspronkelijk een 10de-eeuwse vesting. Het ligt midden in de wijnstreek en is nu zetel van de regionale Enoteca (wijncoöperatie). De familie waaraan het zijn naam dankt, bezat ook de nabijgelegen kastelen **Serralunga d'Alba** en **Castiglione Falletto**, terwijl op **Grinzane Cavour**, gebouwd in de 12de-13de eeuw, graaf Camillo Benso di Cavour, de eerste premier van het eengemaakte Italië, gewoond heeft.

DE DORPEN VAN BARBARESCO

De dorpen Treiso, Barbaresco en Neive – elk slechts een handjevol huizen maar omgeven door wijngaarden waarvan de druiven wereldberoemd zijn – zijn de topattracties in een magisch landschap. **Treiso** ligt midden in de wijngaarden, maar ook in de buurt van een mooi ravijn, de Rocche dei Sette Fratelli. **Barbaresco** ligt echt midden in het gelijknamige wijngedebied, en het prachtige **Neive**, lang een twistappel tussen Alba en Asti, heeft een middeleeuwse opzet, later verfraaid met barokkerken en voorname palazzi.

LA MORRA: VERSMELTING VAN WIJN EN KUNST

Wie naar het uitzichtpunt bij de **Piazza Castello** loopt, zal zien dat **La Morra** zijn bijnaam verdiend heeft, want de blik op het omliggende platteland vanaf dit 'balkon van de Langhe' is onbetaalbaar. Vanuit La Morra richting Barolo ligt de **Cappella del Barolo**, waar kunst, wijn en heiligheid met elkaar versmolten lijken. De in 1914 als Madonna delle Grazie ('Moeder Gods van de Genade') gebouwde kapel was voor de boeren aanvankelijk een schuilplek bij slecht weer. De nooit ingewijde kapel raakte buiten gebruik en werd in 1970 met de grond eromheen gekocht door de familie Ceretto. Tijdens een zomer in de Langhe kwam de Engelse fotograaf en beeldhouwer David Tremlett op het idee om de kapel een nieuw jasje te geven. Hij wist de Amerikaanse kunstenaar Sol LeWitt bij het project te betrekken en in 1999 creëerden ze dit zeer kleurrijke, vaak gefotografeerde werk. Tremlett en LeWitt waren ook verantwoordelijk voor de decoratie van de **Chiesetta della Beata Maria Vergine del Carmine** in **Coazzolo**, bij Alba.

SERRALUNGA D'ALBA: EEN KASTEEL EN VEEL WIJNGAARDEN

Het door wijngaarden en glooiende heuvels omgeven Serralunga d'Alba ligt op een kluitje rond een rank en majestueus 14de-eeuws kasteel – een van gaafste in de streek – in de vorm van een donjon. Het is gebouwd door de familie Falletti en werd in 1949 staatsbezit. Ooit was het complex het hart van de wijnproductie van de familie en waren de kelders in gebruik voor de opslag van de oogst en lagen de druiven er te gisten in *tinaggi* (wijngistingskelders). De vensters op de derde etage bieden een ongeëvenaard uitzicht op de Langhe en de Alpen.

Blz. 24, van boven naar beneden • Het Castello di Barolo werd residentie van de laatste markiezen uit de familie Falletti di Barolo.

In het Castello di Grinzane Cavour, sinds 2014 op de UNESCO-Werelderfgoedlijst, woonde van ongeveer 1830 tot 1850 de staatsman Camillo Benso di Cavour.

Neive, oorspronkelijk Romeins, staat op de lijst van mooiste dorpen van Italië.

Wijngaarden bij La Morra bij zonsondergang.

Boven • Serralunga d'Alba met zijn typische smalle straatjes rond het 14de-eeuwse kasteel.

Links • De Capella del Barolo werd in 1999 door de kunstenaars David Tremlett en Sol LeWitt van een nieuw verfje voorzien.

STREEK-PRODUCTEN

De ronde hazelnoten van Piemonte.

Tussen de wijnen en gastronomische schatten van de regio verdient de **IGP-gecertificeerde Piemonte-hazelnoot** een ereplaats. De noten groeien op 150-750 meter boven de zeespiegel en leveren 2000-3000 kilo per hectare op. Samen met de zintuiglijke kwaliteiten maakt dit ze tot 's werelds meest gewaardeerde hazelnoot. Deze noten, rond en met een dunne schil, danken hun succes aan een door Napoleon bevolen handelsblokkade. Omdat cacao op rantsoen moest, vervingen banketbakkers in Turijn cacao deels door hazelnoten en vonden zo de gianduja uit.

De witte truffel. De *Tuber magnatum*, 's werelds meest gewaarde paddestoel, is een van de oorzaken waardoor Alba kon veranderen van een agrarisch centrum met een bescheiden economie in een florerende gastronomische toeristenbestemming. Het idee kwam op bij Giacomo Morra, een hotelier en restaurateur in de streek, aan wie we de oprichting danken van de 'Mostra campionaria a premi dei rinomati tartufi delle Langhe', nu bekend als de Truffelbeurs. Dat lijkt een doorsnee-idee, maar in de jaren daarna bleek hij qua gewiektheid een ware marketingtigger. Door kostbare truffels te schenken aan de prominente persoonlijkheden van zijn tijd, van Marilyn Monroe en Alfred Hitchcock tot paus Paulus VI en president Harry Truman (die een gigantisch exemplaar van 2,5 kilo ontving), oogstten Morra en zijn beurs eeuwige internationale roem. De witte truffel, zeldzaam en moeilijk te vinden, kan niet worden gekweekt. De beschikbaarheid is zo afhankelijk van het klimaat dat de beurs haar prijs baseert op de kwaliteit van de jaargang. De trifulau zijn degenen die truffels identificeren, vertrouwend op eigen ervaring en op de neuzen van de dieren die hen vergezellen. Ooit gebruikten ze 'truffelvarkens', maar ze vervingen deze door afgerichte honden, omdat de op truffels verzotte varkens vaak weigerden hun vondst los te laten.

SALE SAN GIOVANNI EN ZIJN LAVENDELVELDEN

Hoewel het halverwege Alba en Savona ligt, zou het de Provence kunnen zijn – althans, voor wie afgaat op de aanblik van de lavendel. In de maanden juni en juli hebben de heuvels rond dit centrum van de Alta Langa (een mousserende wijn) alle tinten van staalblauw tot paars. Deze ongewone aanblik verleent extra charme aan het dorp dat strak rond het **kasteel van de markiezen van Incisa di Camerana** ligt, dat zijn oorsprong heeft in de 10de eeuw.

Boven • Zonsondergang in Sale San Giovanni. In juni en juli bloeien zover het oog reikt de lavendelvelden.

Onder • Truffels zijn de knolvormige vruchten van een zwam die op de wortels van bepaalde bomen groeit. Onder de grond dus! Truffels groeien met name op eiken, populieren, beuken en hazelaars,

Rechts, boven en onder • In de Alta Langa zie je behalve wijngaarden ook veel hazelaargaarden. Het IGP-keurmerk Nocciola Piemonte beschermt noten zoals de Tonda Gentile delle Langhe.

IN HET RIJK VAN DE HAZELNOTEN

De toegangspoort tot het rijk van de hazelnoten is **Dogliani**. Verder is Dogliani bekend om zijn Dolcetto-wijn en om zijn neoklassieke koepels, ontsproten aan het brein van de 19de-eeuwse landmeter en selfmade architect Giovanni Battista Schellino, die zeventien uur per dag bezig was met allerlei bouwprojecten. Vanuit Dogliani – geboorteplaats van de econoom Luigi Einaudi, lid van de

Italiaanse Senaat en president van 1948 tot 1955 – oostwaarts kom je in de regio Alta Langa, waar naast wijngaarden ook olijfgaarden zijn te vinden. Ook het klimaat verandert – het wordt beslist frisser. Op een echt heldere dag, als de noordwestenwind waait, is de spiegeling van de zonovergoten Ligurische Zee zichtbaar vanaf het uitzichtpunt bij **Mombarcaro** (het 'Dak van de Langhe', bijna 900 meter boven de zeespiegel).

LOKALE WIJNEN

Nebbiolo. Piemonte heeft nog steeds een koning. Dat is de nebbiolo, de druif waaruit de uitstekende rode wijnen van de regio worden gemaakt: de gelijknamige wijn en ook de Barolo en de Barbaresco. Er zijn twee theorieën over de herkomst van zijn naam: de ene verwijst naar het licht 'bewolkte' uiterlijk van de druif, de andere naar de oogsttijd in oktober, wanneer de heuvels in mist gehuld zijn.

Barolo. De naam van deze edele rode wijn, louter gemaakt van nebbiolodruiven, is afkomstig van het gelijknamige dorp in de Langhe. Het productiegebied strekt zich uit over tien aangrenzende gemeenten: Castiglione Falletto, Serralunga d'Alba, La Morra, Monforte, Roddi, Verduno, Cherasco, Diano, Novello en Grinzane Cavour. **DOCG-wijn** die bedoeld is om te rijpen, mag alleen in de handel worden gebracht na minimaal drie jaar rijping, waarvan ten minste achttien maanden in houten vaten. De wijn, rozbijkleurig met tinten van granaat, heeft een bijzonder rijk bouquet, met vleugjes fruit, kruiden, paddestoelen en truffels.

Barbaresco. Dit is een wijn met een relatief recente oorsprong. De eerste flessen dateren zelfs pas uit de late 19de eeuw. In 1886 kocht de landbouwkundige Domizio Cavazza, die was benoemd tot directeur van de Koninklijke Vinologische School van Alba, een landgoed en richtte samen met negen wijnbouwers de collectieve kelder op waaruit Barbaresco voortkwam. Toch werd de wijn pas in de jaren vijftig van de vorige eeuw bekend, dankzij een nieuwe generatie ondernemers. Hij wordt uitsluitend geproduceerd in de gemeenten Barbaresco, Treiso en Neve, alsmede in het gehucht San Rocco di Barbaresco, dat bij Alba hoort, met een jaarlijkse opbrengst van ongeveer 4 miljoen flessen.